

Ett universitet sade upp en vid universitetet anställd forskare i freds- och konfliktforskning på grund av arbetsbrist. Fråga om forskaren har haft tillräckliga kvalifikationer för anställning som universitetslektor i statsvetenskap. Även fråga om 7 § andra stycket anställningsskyddslagen har en annan betydelse på statens område än på arbetsmarknaden i övrigt.

Postadress
Box 2018
103 11 STOCKHOLM
Besöksadress
Stora Nygatan 2 A och B

Telefon
08-617 66 00
Telefax
08-617 66 15
kansliet@arbetsdomstolen.se
www.arbetsdomstolen.se

Expeditionstid
Måndag-fredag
09.00-12.00
13.00-15.00

ARBETSDOMSTOLENDOM
2013-02-13
StockholmDom nr 13/13
Mål nr A 26/12**KÄRANDE**

Saco-S genom Sveriges universitetslärares förbund (SULF), Box 1227,
111 82 Stockholm

Ombud: förbundsjuristen Carl Falck, SULF, Box 1227, 111 82 Stockholm

SVARANDE

Staten genom Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

Ombud: arbetsrättsjuristen Carl Durling, Stockholms universitet, Personal-
avdelningen, 106 91 Stockholm

SAKEN

ogiltigförklaring av uppsägning

Bakgrund

Mellan staten och Saco-S/ SULF (förbundet) gäller kollektivavtal. R.A. är medlem i SULF.

R.A. är tillsvidareanställd vid Stockholms universitet som forskare med inriktning huvudsakligen mot regionala förhållanden och samhällsutveckling i Stillahavsasien. Universitetet beslutade att inte längre bedriva forskning inom det nyssnämnda området och sade därför upp R.A. på grund av arbetsbrist. Uppsägningen skedde den 11 juli 2011.

Vid uppsägningstillfället hade universitetet lyst ut en alternativt två anställningar som universitetslektor i statsvetenskap. I ledigkungörelsen angavs under rubriken behörighetskrav bl.a. följande.

För anställningen krävs dels avlagd doktorexamen i statsvetenskap eller en svensk eller utländsk examen som bedöms motsvarande en sådan doktorexamen, och dels dokumenterad pedagogisk skicklighet och erfarenhet.

Mellan parterna är tvistigt om det förelåg saklig grund för uppsägning av R.A. Förbundet menar att uppsägningen inte är sakligt grundad eftersom universitetet borde ha omplacerat honom till någon av de två lediga anställningarna. Staten har bestritt att universitetet varit skyldigt att omplacera R.A. till någon av dessa anställningar.

Parterna har tvisteförhandlat utan att ha kunnat enas.

Yrkanden m.m.

Förbundet har yrkat att Arbetsdomstolen ska ogiltigförklara uppsägningen av R.A. och förplikta staten att till R.A. betala allmänt skadestånd om 75 000 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess betalning sker.

Staten har bestritt yrkandena. Staten har inte vitsordat något belopp avseende allmänt skadestånd som skäligt i och för sig. Sättet att beräkna ränta har vitsordats.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Förhållandet mellan statsvetenskap och freds- och konfliktforskning

R.A. har en doktorexamen i freds- och konfliktforskning och uppfyller därigenom kravet på examen som motsvarar doktorexamen i statsvetenskap, eftersom ämnena statsvetenskap och freds- och konfliktforskning överlappar varandra. Att så är fallet visas bl.a. av följande.

I ett yttrande i målet framhåller professor O.E. att det numera är ohållbart att hävda att en person med doktorsgrad i freds- och konfliktforskning i princip eller a priori är obehörig till en anställning i statsvetenskap, särskilt inte om det i utlysningen anges att motsvarande examen kan accepteras.

I ett sakkunnigutlåtande vid tillsättning av en annan anställning som universitetslektor i statsvetenskap vid Stockholms universitet ansåg de två sakkunniga I.B., Södertörns högskola, och A.L., Umeå universitet, att freds- och konfliktforskning var ett till statsvetenskapen närliggande ämne vilket medförde behörighet för den utlysta anställningen.

När professor W.L.B., som forskar om internationellt samarbete och förebyggande av konflikter, utsågs till innehavare av Olof Palmes gästprofessur placerades han på statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet. Detta tyder på att universitetet anser att freds- och konfliktforskning omfattas av statsvetenskapen.

Den tidigare föreståndaren vid centrum för Stillahavsasienstudier, M.I., har omplacerats till statsvetenskapliga institutionen på Stockholms universitet och har sedermera utnämnts till professor.

För behörighet till mastersutbildningen i statsvetenskap vid Stockholms universitet krävs examen i statsvetenskap eller motsvarande. I mastersprogrammet ingår ämnet internationella relationer, under vilket freds- och konfliktforskning sorterar. Enligt förbundets mening innebär det att även en examen i freds- och konfliktforskning ger behörighet till mastersutbildningen. Motsvarande gäller för forskarutbildningen.

R.A:s kvalifikationer

R.A. har tillräckliga kvalifikationer för de utlysta anställningarna och borde ha omplacerats till någon av dessa.

R.A. har en kandidatexamen i statsvetenskap, bestående av 60 poäng statsvetenskap, 60 poäng historia och 20 poäng franska, från Stockholms universitet (1986). Han disputerade 1992 i freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet på avhandlingen ”The United Nations and Foreign Military Interventions – A Comparative Study of the Application of the Charter”. Avhandlingen är till sitt innehåll sådan att den lika väl hade kunnat läggas fram vid en statsvetenskaplig institution. R.A:s forskning har varit inriktad på följande områden, nämligen FN:s hantering och reaktioner på akuta kriser, mellanstatliga förhållanden med inriktning på kriser och konflikter, kris- och konflikthantering samt regionalt samarbete i Ost- och Sydostasien samt inomstatliga förhållanden. I fråga om metodval baseras R.A:s forskning om FN och interventionsproblematiken på internationella relationer och internationell rätt. Metodvalet i forskningen om Ost- och Sydostasien baseras på freds- och konfliktforskning, statsvetenskap, internationella relationer, historia och internationell rätt.

R.A. har publicerat sina forskningsresultat såväl i monografiform som i vetenskapliga artiklar och i kortare bidrag i tidningar och tidskrifter.

R.A. är sedan 1997 docent i freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet. Han var 2004–2008 lektor vid statsvetenskapliga institutionen i Umeå. Sedan juni 2008 är han anställd som forskare vid Stockholms universitet. Han arbetade vid centrum för Stillahavsasiastudier, som låg under institutionen för orientaliska språk.

R.A. har erforderlig pedagogisk skicklighet. Han har undervisat på grundnivå vid statsvetenskapliga institutionen vid Umeå universitet inom ämnet freds- och konfliktstudier och inom ramen för programmet för internationell kris- och konflikthantering. R.A. har vidare undervisat inom freds- och konfliktvetenskap vid Malmö högskola samt vid institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet. R.A. har också undervisat på avancerad nivå vid statsvetenskapliga institutionen vid Umeå universitet inom ämnet freds- och konfliktstudier och inom ramen för programmet för internationell kris- och konflikthantering. Därtill har han undervisat på avancerad nivå vid institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet. R.A. har därutöver handledarerfarenhet på såväl grund- som avancerad nivå.

Statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet har i sitt kursutbud ett flertal kurser där R.A. skulle kunna undervisa. Detta gäller bl.a. kurserna Internationell politik, International Relations, A New World Order? – On Conflicts, Violence and the Significance of Re-establishing the Political, Security in International Relations och Rules, Norms and Institution in World Politics.

I en omplaceringssituation får en arbetsgivare tåla en viss upplärningstid.

Universitetets omplaceringskyldighet

Bestämmelsen i 7 § andra stycket anställningsskyddslagen har inte någon annan innebörd beträffande statliga anställningar än på arbetsmarknaden i övrigt.

Staten

Bakgrund

R.A. erhöll 2008 en tidsbegränsad anställning som forskare. Han har senare blivit tillsvidareanställd som forskare. Hans anställning har finansierats genom externa medel. Det har inte varit fråga om en läraranställning. R.A. har således inte haft någon undervisning.

Den akademiska karriärvägen

Stockholms universitet tillämpar en särskild akademisk karriärväg som beskrivs i universitetets anställningsordning. Karriärvägen syftar till att rekrytera yngre personer till anställningar som lärare och att ge dessa möjlighet att utveckla sig inom forskning och utbildning. I karriärvägen ingår anställningarna biträdande lektor, universitetslektor och professor. Universitetet tillämpar ett befodringsförfarande. En biträdande lektor ska befordras till universitetslektor och en universitetslektor till professor, om de i anställningsordningen angivna förutsättningarna är uppfyllda.

Vid utlysning av anställning som universitetslektor ska ett särskilt anställningsförfarande följas. Tillsättningen sker i konkurrens. Efter ett sakkunnigförfarande föreslår en särskild nämnd – fakultetens lärarförslagsnämnd – vem som ska erbjudas anställningen. Förfarandet tar lång tid. De aktuella anställningarna utlystes den 10 februari 2011 och beslut om anställning fattades först den 1 november 2011.

Anställning som forskare är inte en läraranställning och det nyss beskrivna förfarandet tillämpas inte på anställning som forskare. Anställning som forskare tilldelas vanligtvis personer vars forskning helt eller till stora delar finansieras med externa medel. Anställningarna sker inte i konkurrens och det sker inte något sakkunnigförfarande. Efter att möjligheterna till tidsbegränsade anställningar förändrades är det numera vanligt att Stockholms universitet tillsvidareanställer forskare som tidigare skulle ha anställts för begränsad tid.

Forskare vid Stockholms universitet kan enligt anställningsordningen befordras till lärare. Anställningsordningen har under 2012 förtydligats på så sätt att det krävs tillstånd för att ansöka om sådan befordran. När det gäller möjligheten till befordran till professor görs således skillnad mellan lektor och forskare. För att en forskare ska kunna befordras till professor krävs, utöver uppfyllande av de rekvisit som anges i anställningsordningen, att det föreligger ett behov från universitetets sida.

De utlysta anställningarna

I februari 2011 utlyste universitetet en eller två anställningar som universitetslektor i statsvetenskap. Det var fråga om generella lektorat, utan särskild inriktning mot någon del av statsvetenskapen. För behörighet krävdes bl.a. ”doktorsexamen i statsvetenskap eller en svensk eller utländsk examen som bedöms motsvarande en sådan doktorsexamen”. Med motsvarande examen avsågs främst utländsk statsvetenskaplig examen men det kan finnas svenska examina som efter en samlad bedömning anses motsvara en doktorsexamen i statsvetenskap. Universitetet avsåg inte en examen i freds- och konfliktforskning. R.A. var därför inte behörig för anställningen som universitetslektor i statsvetenskap.

Förhållandet mellan statsvetenskap och freds- och konfliktforskning

Statsvetenskap är ett brett ämne med ett antal subdiscipliner. En vanlig nationell indelning är politisk teori, svensk politik och förvaltning, jämförande politik och internationell politik. Det finns även andra subdiscipliner, som feministisk teori och genus, politik och utveckling samt europapolitik. De svenska lärosätena har traditionellt haft olika inriktningar. Vid Stockholms universitet har freds- och konfliktforskning inte varit en del av statsvetenskapen. I stället ligger ämnet internationella relationer under ekonomisk historia, varför man på den statsvetenskapliga institutionen inte ansett sig kunna utveckla freds- och konfliktforskning inom statsvetenskapen.

Staten ifrågasätter inte att andra svenska lärosäten har en organisation där freds- och konfliktforskning sorterar under statsvetenskap. Stockholms universitet har emellertid inte en sådan organisation. Stockholms universitet har aldrig anställt en universitetslektor i statsvetenskap med en examen i freds- och konfliktforskning.

Denna syn manifesteras också tydligt av de särskilda behörighetskrav som gäller för mastersprogrammet i statsvetenskap. För att antas till programmet krävs bl.a. fil. kand.-examen om 180 högskolepoäng, varav 90 högskolepoäng i statsvetenskap eller motsvarande kunskaper. Kravet på ”motsvarande kunskaper” innebär att en sökande kan antas till mastersprogrammet i statsvetenskap om den sökande har högskolepoäng motsvarande en fil. kand.-examen i statsvetenskap men ännu inte tagit ut sin examen. Motsvarande kunskaper har även den sökande som har en fil. kand.-examen, eller motsvarande högskolepoäng, innehållande 60 högskolepoäng statsvetenskap och 90 högskolepoäng av ett specialämne som ligger nära statsvetenskap, såsom internationella relationer eller genusvetenskap. Dessa sökande är behöriga att läsa den inriktning på mastersprogrammet som motsvarar deras specialämne. Det har till mastersprogrammet aldrig antagits någon med en fil. kand.-examen i freds- och konfliktforskning.

Kraven blir än tydligare när det gäller forskarutbildningen. För behörighet krävs bl.a. genomgången högskoleutbildning om 150 högskolepoäng, innefattande studier på avancerad nivå, ”mastersnivå”, om minst 60 högskolepoäng i ämnet statsvetenskap eller motsvarande utbildning samt godkänt självständigt arbete (uppsats) om minst 15 högskolepoäng i ämnet statsvetenskap. Inte heller här har det antagits någon med en fil. kand.-examen i freds- och konfliktforskning.

Behörighetskraven för mastersprogrammet och forskarutbildningen tydliggör hur Stockholms universitet har skilt på ämnena statsvetenskap och freds- och konfliktforskning och att man inte ser det senare som en integrerad del av statsvetenskapen.

Förbundet har återopat ett yttrande av professor O.E. Det ska framhållas att denne avslutar sitt yttrande enligt följande. ”Självfallet är det dock inte heller givet att en lärare/forskare med denna bakgrund nödvändigtvis är behörig. Hon eller han torde ha en begränsad användbarhet för bred undervisning i statsvetenskap (eftersom expertisen framför allt torde täcka deldisciplinen [internationella relationer]). Det måste till en individuell prövning, där man både ser på den sökandes meriter, såväl avseende undervisning som forskning, och till de arbetsuppgifter som anges i utlysningstexten.”

Förbundet har också återopat ett sakkunnigutlåtande avseende anställning som universitetslektor i statsvetenskap vid statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet. Den omständigheten att sakkunniga vid något tillfälle ansett någon behörig är inte avgörande för bedömningen i förevarande fall. Det är lärarförslagsnämnden som föreslår vem som bör komma i fråga för anställning. Beslut om anställning fattas av rektor eller den som är behörig beslutsfattare enligt universitetets delegationsordning.

Det är riktigt att M.I. omplacerades till statsvetenskapliga institutionen. Detta skedde i syfte att lösa en specifik situation. Det är också riktigt att hon sedermera utnämndes till professor, dock med särskild inriktning mot stillahavsasianstudier.

Olof Palmes gästprofessur ska placeras hos den institution som nominerat gästprofessorn.

R.A:s kvalifikationer

R.A. har inte en doktorsexamen i statsvetenskap. Hans doktorsexamen i freds- och konfliktforskning kan inte anses motsvara en doktorsexamen i statsvetenskap. Mot bakgrund av hur ämnena delats upp vid Stockholms universitet gäller detta i vart fall vid detta lärosäte.

Även om R.A:s doktorsexamen skulle motsvara en doktorsexamen i statsvetenskap är han ändå inte behörig för anställningen som universitetslektor i statsvetenskap. Det är fråga om ett brett lektorat, vilket kräver relevanta och breda kunskaper i statsvetenskap. Som universitetslektor måste man vara beredd att hoppa in på andra områden än sitt eget specialområde. R.A:s egna studier i statsvetenskap ligger 25 år tillbaka i tiden. R.A. har därefter verkat inom ett smalt område med kompetens som i princip inte efterfrågas av Stockholms universitet.

När det gäller pedagogisk skicklighet uppfyller R.A. kvantitativt kravet på 500 undervisningstimmar men han kan endast undervisa inom ett smalt område av statsvetenskapen. R.A. har undervisat i princip enbart i freds- och

konfliktforskning, på samma sätt som han har forskat enbart i freds- och konfliktforskning. Det bestrids att R.A. kan undervisa i de av honom angivna kurserna.

Även om R.A. skulle bedömas som behörig för det utlysta lektoratet har han ändå inte tillräckliga kvalifikationer. Om R.A. skulle omplaceras till lektor i statsvetenskap skulle universitetet tvingas tillskapa nya kurser. Mot bakgrund härav skulle R.A. inte ha erbjudits någon av de aktuella anställningarna ens om han varit enda sökande.

Sammanfattningsvis har R.A. inte tillräckliga kvalifikationer, och har inte heller möjlighet att förvärva sådana inom rimlig tid.

Universitetets omplaceringskyldighet

Omplaceringsregeln i 7 § andra stycket anställningsskyddslagen har inte samma innebörd beträffande anställda i statlig verksamhet som för anställda på arbetsmarknaden i övrigt, i vart fall inte beträffande läraranställningar som är författningsreglerade. Statliga myndigheter får vid anställning bara fästa avseende vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet, se 12 kap. 5 § regeringsformen och 4 § lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA). Universitetslektor är en författningsreglerad lärartjänst vid högskolor. Bland annat innehåller högskoleförordningen (1993:100) särskilda regler om tillsättning av universitetslektorer. Dessa regler syftar till att tillsättning av universitetslektorer ska ske i konkurrens och de skickligaste sökande ska tillsättas. På samma sätt som vid tillämpningen av reglerna om företrädesrätt till återanställning enligt 25 § anställningsskyddslagen ska dessa föreskrifter gälla framför anställningsskyddslagens regler (2 § anställningsskyddslagen). I vart fall ska dessa föreskrifter beaktas vid tolkningen av omfattningen av omplaceringskyldigheten enligt 7 § andra stycket anställningsskyddslagen.

Twisten gäller frågan om R.A. borde ha omplacerats till en anställning som universitetslektor. Det är inte bara fråga om ett lektorat inom ett annat område, utan en helt annan anställning än den som R.A. innehade. Det är inte skäligt att omplacera honom till de aktuella anställningarna ens om han har tillräckliga kvalifikationer för dessa.

Domskäl

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med R.A. samt förhör upplysningsvis med professor P.W. och professor O.E. På Stockholms universitets begäran har hållits förhör under sanningsförsäkran med rektor K.B. samt vittnesförhör med universitetslektor U.M.M. och professor U.M. Parterna har åberopat viss skriftlig bevisning.

Twisten

Tvisten gäller om det har förelegat saklig grund för uppsägning av R.A. Parterna är överens om att R.A. sades upp på grund av arbetsbrist. Parterna är också ense om att det vid tidpunkten för uppsägningen av R.A. vid universitetet fanns en eller två lediga anställningar som universitetslektor i statsvetenskap. Frågan är om universitetet skulle ha erbjudit R.A. någon av dessa anställningar. Förbundet har gjort gällande att uppsägningen inte är sakligt grundad eftersom R.A. borde ha erbjudits omplacering till någon av dessa anställningar, för vilken han har tillräckliga kvalifikationer. Staten har gjort gällande att det inte vore skäligt att kräva att universitetet skulle erbjuda R.A. anställning som universitetslektor och har bestritt att R.A. haft tillräckliga kvalifikationer för anställning som universitetslektor i statsvetenskap.

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 7 § andra stycket anställningsskyddslagen är en uppsägning inte sakligt grundad om det är skäligt att kräva att arbetsgivaren bereder arbetstagaren annat arbete hos sig. Denna omplaceringsskyldighet förutsätter i princip att det finns en ledig anställning till vilken arbetstagaren skäligen kan omplaceras. I uttrycket att ”det är skäligt att kräva” ligger bland annat att arbetstagaren ska ha tillräckliga kvalifikationer för den lediga anställningen (se t.ex. AD 2006 nr 110 och prop. 1973:129 s. 242 f.). Enligt uttalanden i förarbetena och fast praxis i Arbetsdomstolen innebär kravet på tillräckliga kvalifikationer inte annat än att arbetstagaren ska ha de allmänna kvalifikationer som normalt krävs av den som söker den anställning som är i fråga. Arbetsgivare får inte tillämpa andra eller strängare kvalifikationskrav än vad denne tillämpar för en anställning av det aktuella slaget och får heller inte återberopa kvalifikationskrav som framstår som obefogade eller överdrivna (se t.ex. AD 2012 nr 86). Det är alltså inte fråga om att bestämma vem som är mest lämpad för arbetet. Det krävs inte att arbetstagaren fullt ut behärskar de nya arbetsuppgifterna från första dagen, utan arbetsgivaren får acceptera en viss upplärningstid. Arbetsdomstolen har också slagit fast att en arbetstagare som har tillräckliga kvalifikationer kan göra anspråk på en omplacering även om omplaceringen skulle innebära en befordran. Det avgörande är inte om en omplacering till ett visst arbete i och för sig kan anses innebära en befordran utan om arbetstagaren har tillräckliga kvalifikationer för det aktuella arbetet (AD 1995 nr 107). En arbetsgivare som gör gällande att en arbetstagare inte har tillräckliga kvalifikationer för ett arbete har bevisbördan för att påståendet är riktigt (se t.ex. AD 2012 nr 86).

Omplaceringskyldigheten inom staten

Staten har i målet gjort gällande att omplaceringsregeln i 7 § andra stycket anställningsskyddslagen inte har samma innebörd beträffande anställda i statlig verksamhet, i vart fall inte beträffande läraranställningar som är författningsreglerade. Staten menar att det mot bakgrund av regleringen i regeringsformen, LOA och högskoleförordningen inte skulle vara skäligt att omplacera R.A. till en anställning som universitetslektor, ens om han har tillräckliga kvalifikationer för anställningarna.

Innan Arbetsdomstolen tar ställning till statens argumentation finns skäl att helt kortfattat nämna något om företrädesrätten till återanställning på den statliga

sektorn. När 1974 års anställningsskyddslag trädde i kraft gällde ännu 1809 års regeringsform. Enligt denna var förtjänst och skicklighet de enda grunder som fick beaktas vid tjänstetillsättning hos staten. Detta stadgande ansågs utgöra ett hinder mot att tillämpa anställningsskyddslagens regler om företrädesrätt till återanställning inom staten (prop. 1973:129 s. 201). Enligt särskilda övergångsregler skulle därför anställningsskyddslagens regler om bl.a. företrädesrätt inte tillämpas på anställda som omfattades av den dåvarande statstjänstemannalagen (prop. 1974:88 s. 7 och 172). Genom 1974 års regeringsform ändrades reglerna om tjänstetillsättning på statens område så att även andra sakliga grunder än förtjänst och skicklighet kunde beaktas vid tjänstetillsättning (se numera 12 kap. 5 § regeringsformen). Ett exempel på sådana omständigheter är arbetsmarknadspolitiska hänsyn. Regler om företrädesrätt till återanställning kunde därför införas även på den statliga sektorn, bl.a. genom ändringar i 1965 års statstjänstemannalag. I motiven framhölls att företrädesrätten till återanställning har en annan innebörd på den statliga sektorn. Den företrädesberättigade har inte något absolut försteg framför andra sökande, utan företrädesrätten är en saklig grund som kan beaktas vid sidan av förtjänst och skicklighet (prop. 1974:174 s. 64). I statstjänstemannalagen erinrades därför om att regeringsformens bestämmelse skulle gälla vid tjänstetillsättning. Det infördes även särskilda regler bl.a. om att företrädesrätten till ny anställning inte gällde till högre tjänst och om att företrädesrätten inte gällde mot arbetstagare som kunde omplaceras enligt 7 § andra stycket anställningsskyddslagen. Vid införandet av 1976 års lag om offentlig anställning behölls de nu berörda reglerna i sak oförändrade (prop. 1975/95:105 bil. 2 s. 257). När 1994 års LOA antogs ansågs rättsläget så klart att det inte behövdes någon erinran i den lagen om att kravet på sakliga grunder vid tjänstetillsättning i regeringsformen har företräde framför regeln om företrädesrätt till återanställning i anställningsskyddslagen (prop. 1993/94:65 s. 65 f. och SOU 1992:60 s. 217).

Till skillnad mot reglerna om företrädesrätt till återanställning ansågs det redan vid införandet av 1974 års anställningsskyddslag klart att regeln om omplaceringsskyldighet i 7 § andra stycket anställningsskyddslagen var tillämplig även på det statliga området. Det framhölls t.ex. att omplaceringsskyldigheten var begränsad till anställningsmyndighetens verksamhetsområde (prop. 1973:129 s. 121). Att det skulle föreligga några särskilda begränsningar i statliga myndigheters omplaceringsskyldighet berördes inte. I samband med de nyss berörda ändringarna i statstjänstemannalagen uppmärksammades hur myndigheterna skulle förfara om omplaceringen medförde så stora förändringar att den anställda fick en ny tjänst. Det framhölls därvid att någon formell uppsägning inte behövde ske om arbetstagaren godkände omplaceringen (prop. 1974:88 s. 177 och prop. 1974:178 s. 57). Utgångspunkten var alltså att omplaceringsskyldigheten mycket väl kunde omfatta helt andra anställningar utan att detta skulle medföra att regeringsformens krav på förtjänst och skicklighet skulle iakttas.

Vid införandet av 1982 års anställningsskyddslag uttalades dock att det på det statliga området inte är möjligt att kräva omplacering eller företrädesrätt till en högre tjänst (befordran). Detta skulle strida mot de statliga grunderna för tjänstetillsättning (prop. 1981/82:71 s. 62). Att detta gällde vid företrädesrätt till återanställning framgick då, som nämnts ovan, av en uttrycklig bestämmelse i 1976 års LOA. Beträffande omplaceringar hade uttalandet inget påtagligt stöd i

rättskällorna och har heller inte följts i rättspraxis. I AD 1984 nr 82 hade ett antal tandläkare vid Karolinska institutet sagts upp på grund av arbetsbrist. Tandläkarna hade anställningar som inte innefattade någon undervisningsskyldighet. Frågan var om arbetstagarna skulle ha erbjudits lediga anställningar som assistenttandläkare, vilket var en typ av läraranställning enligt dåvarande högskoleförordning och som var förenad med en omfattande undervisningsskyldighet. Arbetsdomstolen fann att omplaceringsskyldigheten enligt 7 § andra stycket anställningsskyddslagen omfattade de lediga anställningarna. Domstolen framhöll att omplaceringsskyldigheten inte är inskränkt till att avse omplacering till befattningar av samma eller ens liknande slag som den som arbetstagaren innehar när omplaceringsfrågan aktualiseras.

Av 2 § första stycket anställningsskyddslagen framgår att om det i en annan lag eller i en förordning som har meddelats med stöd av en lag finns särskilda föreskrifter som avviker från anställningsskyddslagen, ska dessa föreskrifter gälla. Av vad som beskrivits ovan framgår att reglerna om tjänstetillsättning i 12 kap. 5 § regeringsformen, och därmed också regeln i 4 § LOA, inte utgör sådana särskilda föreskrifter enligt 2 § anställningsskyddslagen som ska tillämpas i stället för regeln om omplaceringsskyldighet i 7 § andra stycket anställningsskyddslagen. Högskoleförordningen (1993:100), som antagits med stöd av högskolelagen (1992:1434), innehåller i 4 kap regler om behörighet, bedömningsgrunder och förfarandet vid anställning av bl.a. högskolelektor. Det är fråga om regler som saknar motsvarighet i anställningsskyddslagen. Inte heller dessa regler utgör sådana särskilda föreskrifter som ska tillämpas i stället för regeln om omplaceringsskyldighet i 7 § andra stycket anställningsskyddslagen (se AD 2004 nr 58).

Av det sagda följer att de berörda reglerna i regeringsformen, LOA eller högskoleförordningen inte medför att omplaceringsregeln i 7 § andra stycket anställningsskyddslagen ska tolkas på det sätt som staten gjort gällande, dvs. att det inte skulle vara skäligt att omplacera R.A. till de aktuella anställningarna som universitetslektor, ens om han har tillräckliga kvalifikationer för dessa.

Den i målet avgörande frågan är därför om R.A. uppfyller de allmänna kvalifikationer som krävs av den som söker de aktuella anställningarna som universitetslektor i statsvetenskap vid Stockholms universitet.

Är R.A. behörig för de aktuella lektorsanställningarna?

För att R.A. ska anses ha tillräckliga kvalifikationer för de aktuella lektorsanställningarna måste han vara behörig för dessa. Kraven för att vara behörig som universitetslektor är delvis författningsreglerade. Av 4 kap. 4 § högskoleförordningen följer att bara den som dels har visat pedagogisk skicklighet, dels har avlagt doktorsexamen eller har motsvarande vetenskaplig kompetens eller någon annan yrkesskicklighet som är av betydelse med hänsyn till anställningens ämnesinnehåll och de arbetsuppgifter som ska ingå i anställningen, är behörig att anställas som lektor. Enligt 2 kap. 2 § högskoleförordningen ska varje högskola besluta om en anställningsordning. Av anställningsordningen vid Stockholms universitet framgår att universitetet ska upprätta en anställningsprofil, som kan ange ytterligare behörighetskrav utöver vad som framgår av högskoleförordningen. I anställningsprofilen och ledigkunggörelsen beträffande de aktuella lektoraten angavs som behörighetskrav bl.a. dels avlagd doktorsexamen i statsvetenskap eller en svensk eller utländsk examen som bedöms motsvara en sådan doktorsexamen, dels dokumenterad pedagogisk skicklighet och erfarenhet.

Parterna tycks vara ense om att R.A. i och för sig uppfyller kraven på vetenskaplig och pedagogisk skicklighet. Staten menar dock dels att R.A:s doktorsexamen i freds- och konfliktforskning inte kan bedömas motsvara en doktorsexamen i statsvetenskap, dels att han saknar tillräckligt ämnesmässigt kunnande för att undervisa vid statsvetenskapliga institutionen. Vidare menar staten att R.A. inte har tillräckligt bred statsvetenskaplig kompetens för ett generellt lektorat i statsvetenskap. Arbetsdomstolen ska i tur och ordning behandla dessa invändningar.

Beträffande frågan om R.A:s doktorsexamen i freds- och konfliktforskning kan bedömas motsvara en doktorsexamen i statsvetenskap kan följande noteras. U.M. och U.M.M., vilka var prefekt respektive ställföreträdande prefekt vid statsvetenskapliga institutionen, har berättat att formuleringen motsvarande svensk examen i ledigkunggörelsen tillkom för att det vid andra lärosäten i Sverige förekommer att statsvetenskap ges andra benämningar, såsom politikvetenskap eller politologi.

Vad U.M. och U.M.M. berättat om bakgrunden till formuleringen utesluter, enligt Arbetsdomstolens mening, inte att sökande med doktorsexamen från närliggande ämnen kan vara behöriga. Ledigkunggörelsens utformning kan, enligt Arbetsdomstolens mening, inte förstås på annat sätt än att en individuell prövning av varje sökandes vetenskapliga kompetens måste göras.

Av utredningen framgår att statsvetenskap är ett brett ämne med ett antal underdiscipliner, t.ex. politisk teori, svensk politik och förvaltning, jämförande politik och internationell politik. Professor emeritus P.W. har i förhör förklarat att freds- och konfliktforskning fokuserar på frågor om organiserat våld, såväl inom som mellan nationer. Såväl P.W. som professor O.E. har framhållit att ämnena överlappar varandra och att forskning som bedrivs inom freds- och konfliktforskning i många fall likaväl skulle kunna bedrivas även inom ämnet statsvetenskap. Av de kursplaner som presenterats för Arbetsdomstolen framgår

att det inom statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet inte är främmande att behandla frågor som rör konflikter och våldsanvändning mellan stater. Utredningen i målet pekar entydigt på att det föreligger en sådan överlappning mellan ämnena att en doktorsexamen i freds- och konfliktforskning mycket väl skulle kunna motsvara en doktorsexamen i statsvetenskap. Denna fråga måste dock prövas konkret för varje sökande.

R.A. har disputerat i freds- och konfliktforskning på avhandlingen ”The United Nations and Foreign Military Interventions – A Comparative Study of the Application of the Charter”. Arbetsdomstolens underlag för att bedöma om denna avhandling skulle kunna motsvara en avhandling i statsvetenskap är påtagligt knapphändigt. Någon sakkunnigbedömning har inte åberopats. R.A. har själv uppgivit att han i avhandlingen genomförde en komparativ fallstudie och att avhandlingen lika gärna kunde ha presenterats på den statsvetenskapliga institutionen. Utöver dessa uppgifter finns i målet inte någon utredning som närmare belyser t.ex. vilka frågeställningar, metoder och teorier som R.A. använder i avhandlingen och hur dessa förhåller sig till frågeställningar, metoder och teorier som används inom statsvetenskap. Det är därför, enligt Arbetsdomstolens mening, oklart huruvida R.A:s doktorsexamen i freds- och konfliktforskning kan bedömas motsvara en doktorsexamen i statsvetenskap.

Som redan nämnts följer av fast rättspraxis att en arbetsgivare som i en tvist påstår att en arbetstagare inte har tillräckliga kvalifikationer för ett visst arbete har bevisbördan för detta påstående (se t.ex. AD 2011 nr 39 och AD 2009 nr 92). Den oklarhet som finns om R.A:s doktorsexamen kan bedömas motsvara en doktorsexamen i statsvetenskap får därför gå ut över staten. Staten har alltså inte i målet visat att R.A:s doktorsexamen i freds- och konfliktkunskap inte motsvarar en doktorsexamen i statsvetenskap.

När det gäller R.A:s pedagogiska skicklighet är parterna ense om att R.A. i och för sig uppfyller kraven på pedagogisk skicklighet. Staten har dock ifrågasatt om R.A. har tillräckligt ämnesmässigt kunnande för att undervisa på de kurser som ges vid statsvetenskapliga institutionen. Förbundet har särskilt pekat på fem kurser som ligger så nära R.A:s forskningsinriktning att han efter en kortare tids inläsning skulle kunna undervisa på dem. Förbundet har vidare gjort gällande att R.A., efter skälig upplärningstid, skulle kunna undervisa även på andra kurser som ges vid statsvetenskapliga institutionen.

Arbetsdomstolen gör i denna del följande bedömning.

De ingivna kursplanerna tyder på att kurserna ligger så pass nära R.A:s forskningsinriktning att denne bör ha tillräckligt ämnesmässigt kunnande för att undervisa på kurserna. Denna bedömning motsvarar väsentligen den uppfattning som U.M.M. givit uttryck för i förhöret i Arbetsdomstolen. Arbetsdomstolens slutsats är alltså att annat inte är visat än att R.A. har tillräcklig pedagogisk skicklighet för undervisning vid statsvetenskapliga institutionen. Av skäl som Arbetsdomstolen återkommer till nedan, omfattar R.A:s kvalifikationer dock endast ett relativt smalt område av statsvetenskapliga institutionens kursutbud.

Staten har vidare invänt att R.A. inte är behörig för de utlysta anställningarna eftersom han saknar tillräckligt bred statsvetenskaplig kompetens för ett generellt lektorat i statsvetenskap.

Arbetsdomstolen noterar att bred statsvetenskaplig kompetens inte anges som ett behörighetskrav i ledigkungörelsen. Vetenskaplig bredd nämns endast som en bedömningsgrund vid rangordning av behöriga sökande. Ledigkungörelsen ger alltså inte stöd för att uppställa ämnesmässig bredd som ett behörighetskrav utan enbart som en bedömningsgrund vid rangordning av behöriga sökande.

Arbetsdomstolen har alltså kommit fram till att staten inte har visat att R.A:s doktorsexamen i freds- och konfliktkunskap inte motsvarar en doktorsexamen i statsvetenskap. R.A. har vidare tillräcklig pedagogisk skicklighet för undervisning vid statsvetenskapliga institutionen. Hans kvalifikationer omfattar visserligen endast ett relativt smalt område av statsvetenskapliga institutionens kursutbud, men det har inte i ledigkungörelsen uppställts något behörighetskrav på ämnesmässig bredd. Sammanfattningsvis finner Arbetsdomstolen att annat inte är visat än att R.A. uppfyller behörighetskraven för de aktuella lektorsanställningarna.

Har R.A. tillräckliga kvalifikationer i övrigt?

Staten har i denna del anfört följande. Även om R.A. är behörig för de aktuella lektorsanställningarna så skulle han inte ha erbjudits någon av dem ens om han varit den enda sökande. De aktuella anställningarna utlystes för att täcka institutionens undervisningsbehov på de stora kurserna på grundnivån och R.A. skulle inte kunna täcka institutionens undervisningsbehov på grund av att han ur statsvetenskapligt perspektiv har för smal kompetens. Om R.A. hade varit den enda sökanden till de aktuella anställningarna så skulle universitetet ha avbrutit anställningsförfarandet.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Universitet kan besluta att avbryta ett anställningsförfarande även om det finns behöriga sökande. Ett sådant beslut kan inte överklagas (21 § anställningsförordningen 1994:373). Ett beslut att avbryta ett anställningsförfarande kan dock angripas rättsligt om det strider mot diskrimineringslagen.

Kravet på tillräckliga kvalifikationer innebär, som nämnts, att arbetstagaren ska ha de allmänna kvalifikationer som krävs för att anställas. Statens inställning att R.A., på grund av sin ur statsvetenskapligt perspektiv smala kompetens, inte skulle ha erbjudits tjänsten ens om han var ensam sökande innebär att universitetet uppställt ytterligare kvalifikationskrav för anställning, utöver de behörighetskrav som ställs i högskoleförordningen och ledigkungörelsen. Enligt Arbetsdomstolen kan även sådana kvalifikationskrav beaktas vid bedömningen av om en sökande har tillräckliga kvalifikationer enligt anställningsskyddslagen. I ett fall där arbetsgivaren gör gällande kvalifikationskrav som inte har stöd i utlysningstexten bör dock ställas relativt starka krav på utredningen.

Av förhören med U.M.M. och U.M. framgår följande. De aktuella anställningarna utlystes för att täcka institutionens undervisningsbehov på de stora kurserna på grundnivån. Det finns redan lärare på de kurser som förbundet angivit ligger inom R.A:s kompetens. Dessa kurser är dessutom inte så omfattande att de skulle kunna fylla R.A:s undervisningsskyldighet annat än till en begränsad del. Om R.A. skulle omplaceras till en lektorstjänst skulle institutionen vara tvungen att skapa nya kurser som är anpassade till R.A:s kunskapsprofil. Stockholms universitet har ingen utbildning i freds- och konfliktforskning och institutionen har inget behov av att tillskapa särskilda kurser som motsvarar R.A:s kompetens.

Det föreligger enligt Arbetsdomstolens mening inte skäl att ifrågasätta de uppgifter som U.M.M. och U.M. lämnat. Det är därför klarlagt att avsikten med de utlysta anställningarna var att täcka institutionens undervisningsbehov på de stora kurserna på grundnivån.

Arbetsdomstolen har ovan funnit att annat inte är visat än att R.A. har tillräckliga kvalifikationer för delar av kursutbudet vid statsvetenskapliga institutionen, främst kurser som rör internationella relationer eller motsvarande. Arbetsdomstolen noterar att R.A:s kandidatexamen ligger långt tillbaka i tiden och att den innehåller mindre statsvetenskap än som normalt krävs för att antas som doktorand vid statsvetenskapliga institutionen. Hans undervisningserfarenhet ligger väsentligen inom freds- och konfliktforskning. Vad som framkommit om R.A:s forsknings- och undervisningserfarenhet ger därför inte stöd för att han har tillräckligt kunnande för att undervisa i allmänna statsvetenskapliga kurser, ens efter en skälig upplärningstid.

Mot bakgrund härav är det klarlagt att R.A. inte har tillräckliga kvalifikationer för det arbete som universitetet avsåg att de aktuella lektorerna skulle utföra.

Sammanfattande bedömning och rättegångskostnader

Arbetsdomstolen har kommit fram till att R.A. inte hade tillräckliga kvalifikationer för de två lediga anställningarna. Det har således inte varit skäligt att kräva att han skulle ha omplacerats till någon av dessa anställningar. Uppsägningen av R.A. var därför sakligt grundad och förbundets talan ska alltså avslås.

Vid denna utgång ska förbundet betala statens rättegångskostnader. Det råder ingen tvist om beloppet.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Saco-S:s talan.
2. Saco-S ska ersätta staten genom Stockholms universitet för rättegångskostnader med 64 500 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Jonas Malmberg, Ulla Erlandsson, Christer Måhl, Bengt Huldt, Staffan Löwenborg, Stina Nilsen och Margareta Zandén. Enhälligt.

Sekreterare: Martin Ulfving